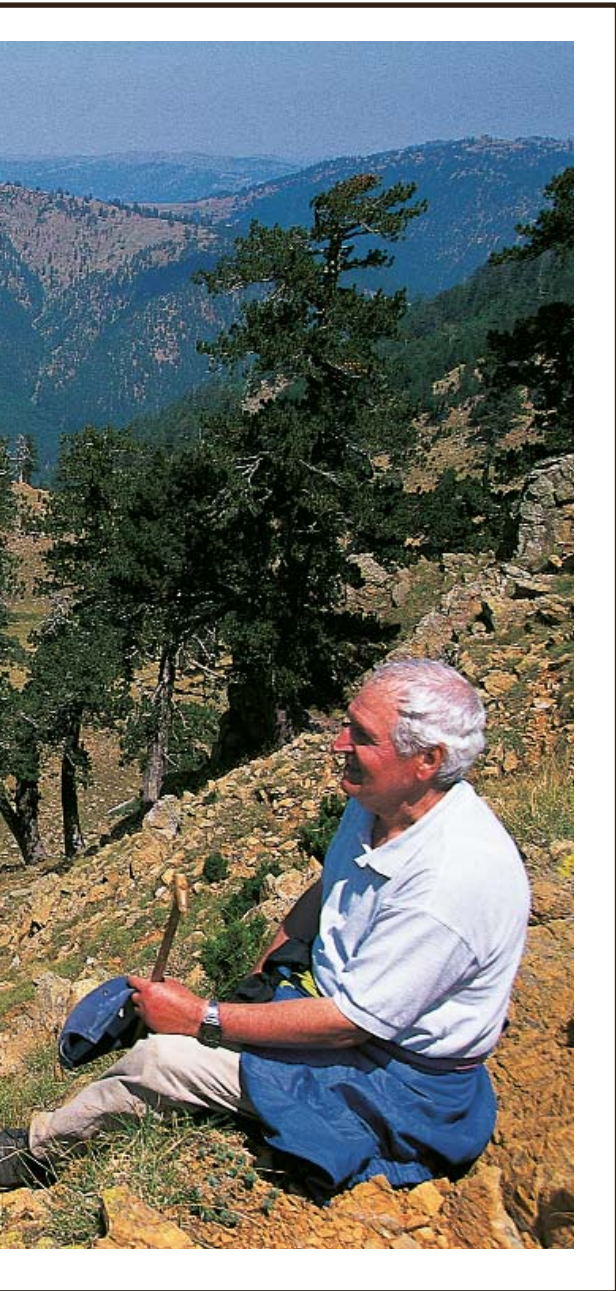

ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΑΝΤΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΛΙΜΝΕΣ ΦΛΕΓΓΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:
ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ

ΛΙΜΝΕΣ ΦΛΕΓΓΑΣ

Τις Λίμνες Φλέγγας τις είχαμε για χρόνια στο μυαλό μας, από τις αφηγήσεις του καλού μας φίλου, Δασολόγου Γρεβενών **Γιάννη Τζατζάνη**. Φωλιασμένες στα υπαλπικά υψίπεδα του Μαυροβουνίου, απρόσιτες στις εκατόμβες των μηχανοζήτητων επισκεπτών της Βάλια Κάλντα, οι Λίμνες έμοιαζαν με δίδυμες νεράιδες, που έκρυβαν ζηλότυπα τη γοητεία και τα κάλλη τους και τα φανέρωναν μόνον στους τολμηρούς και μνημένους. Στα χρόνια που ακολούθησαν μας έφερε ο δρόμος πολλές φορές στον ευρύτερο χώρο των λιμνών. Μα ούτε μια φορά δεν αποφασίσαμε να κινηθούμε για ένα συναπάντημα μαζί τους. Οχρωμένοι μέσα στη μηχανοκίνητη μακαριότητά μας, πάντα βιαστικοί και πολυάσχολοι, αρκούμασταν ν' ατενίζουμε από μακριά το κρυφό λημέρι των λιμνών, μαντεύαμε τη γοητευτική παρουσία τους κι ύστερα απομακρυνόμασταν, αναβάλλοντας για την επόμενη φορά...

ΜΙΑ ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ

- Οι Λίμνες Φλέγγας είναι το ορειβατικό αποκορύφωμα για τον φυσιολάτρη επισκέπτη της Βάλια Κάλντα, λέει ένα πρωί ο **Μπάμπης Νιάνιος**. Εσείς, που οπωσδήποτε έχετε πάει εκεί, πιστεύω πως συμφωνείτε.

- Θα σε απογοητεύσουμε, του απαντάω. Μόνον από φωτογραφίες και διηγήσεις ξέρουμε τις λίμνες.

- Μα τότε είναι μια καλή ευκαιρία να τις γνωρίσετε μαζί μου.

Αρχές Αυγούστου. Ήδη επί αρκετές μέρες εξερευνούμε συστηματικά όλο τον ΝΔ ορεινό όγκο των Γρεβενών. Ως ορμητήριό μας έχουμε τον φιλόξενο ξενώνα "**Μικρολίβαδο**", στον ομώνυμο οικισμό και ως ξεναγό μας τον πεζοπόρο και φυσιολάτρη Μπάμπη Νιάνιο. Μαζί του ανακαλύπτουμε πολλές άγνωστες γωνιές, οι Λίμνες όμως εξακολουθούν να παραμένουν αινιγματικές και απόκρυφες. Ίσως η πρόσκληση του Μπάμπη έρχεται στην καταλληλότερη στιγμή...

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΔΙΑΣΧΙΣΗ ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑΤΟΣ

Μια στιγμή ξεκούρασης με τον Μπάμπη Νιάνιο, στις κακοτράχαλες και απότομες ΒΑ υπώρειες του Μαυροβουνίου. Οι λίμνες Φλέγγας δεν είναι μακριά.

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΛΙΜΝΕΣ

- Θ' ακολουθήσουμε φυσικά το κλασικό δρομολόγιο, λέει με βεβαιότητα ο Μπάμπης. Ως τη Βάλια Κάλντα με αυτοκίνητο, ανάβαση από το Αρκουδόρεμα ως τις λίμνες και στη συνέχεια επιστροφή από την ίδια διαδρομή.

- Στο χάρτη ωστόσο παρατηρώ δύο ακόμη δυνατότητες προσέγγισης, του λέω, η μία από τη Σαλατούρα Μηλιάς και η άλλη από τα υψίπεδα της Λίμνης των Πηγών Αώου.

Μήπως θα ήταν καλύτερα να ξεκινήσουμε από τη Μηλιά και στη συνέχεια να κατηφορίσουμε ως το Αρκουδόρεμα; Μ' αυτή την κυκλική διαδρομή θα βρισκόμασταν διαρκώς μπροστά σε νέα τοπία.

- Όπως αγαπάτε, λέει καλοσυνάτα ο φίλος μας. Απλά σας λέω, πως τη διαδρομή αυτή δεν την έχω ποτέ επιχειρήσει.

Στη χαρούμενη συντροφιά μας προστίθενται ο Περικλής κι ο Γιάννης από τη Θεσσαλονίκη, φυσιολάτρες από χρόνια και τακτικοί επισκέπτες του Ξενώνα. Αναχωρούμε από το

Μικρολίβαδο, αφήνουμε αριστερά μας την Κρασιά, διασχίζουμε τον ωραίο οικισμό της Μηλιάς και, 20 χιλιόμετρα μετά τον Ξενώνα, ανηφορίζουμε τον βατό χωματόδρομο δεξιά. Μέσα από ωραία διαδρομή 7 χιλιομέτρων φτάνουμε στον αυχένα της Σαλατούρας Μηλιάς. Εδώ, σε υψόμετρο 1650 περίπου μέτρων, βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα τρίστοιχο, απ' όπου απουσιάζουν εντελώς οι πινακίδες. Συμβουλευόμαστε τον λεπτομερή χάρτη της "Ανάβασης" (ΠΙΝΔΟΣ - ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΝΤΑ, 1:50.000) και διαπιστώνουμε, πως ένα παρακλάδι του δρόμου στα Α (δεξιά) κατηφορίζει και πάλι προς Μηλιά, ενώ ένα άλλο, αρχικά προς τα Δ και αργότερα προς τα ΒΔ, καταλήγει στο εσωτερικό της Βάλια Κάλντα. Σε μια χαρακτηριστική στροφή αυτού του δρόμου, 500 περίπου μέτρα παρακάτω, φαίνεται πως αρχίζει το μονοπάτι για τον προορισμό μας. Ούτε πινακίδα, ούτε σηματοδότηση. Είναι κάτι που όλοι σκολιάζουμε αρνητικά. Απλά, κάποια ίχνη στο ασβεστολιθικό έδαφος, μας πείθουν πως βρισκόμαστε σε μονοπάτι.

Αφήνουμε στα δεξιά μας μια ήπια ρεματιά και, 100 μέτρα παραπάνω, συναντάμε μια πηγούλα με λιγούτο νερό, κάτω από ένα μικρό ρόμπολο. Μετά από μερικά λεπτά τα υποτυπώδη ίχνη ξαναχάνονται και προβληματιζόμαστε αρκετά, αν θα πρέπει ν' ακολουθήσουμε πορεία με γενική κατεύθυνση προς τα Δ - που είναι άλλωστε ο τελικός μας προορισμός - ή να παρεκκλίνουμε αρχικά προς τα ΝΔ ανεβαίνοντας κάθετα το **Μαυροβούνι** και στη συνέχεια να διορθώσουμε την πορεία μας, βαδίζοντας κατά μήκος της ορατής κορυφογραμμής. Επικρατεί η πρώτη άποψη με το αιτιολογικό, ότι θα κερδίσουμε σημαντικά σε απόσταση.

Είμαστε όμως υποχρεωμένοι να αυτοσχεδιάζουμε διαρκώς και ν' ακολουθούμε πορεία κατ' εκτίμησιν και ανάλογα με τις συνθήκες του εδάφους. Αυτό έχει ως συνέπεια ν' ανεβοκατεβαίνουμε συνεχόμενες πλαγιές, που κάποιες είναι απότομες και δύσβατες. Πού και πού εμφανίζονται τα ίχνη μιας γιδόστρατας και τότε αναθαρρούμε. Η αισιοδοξία

όμως αποδεικνύεται προσωρινή, πολύ γρήγορα τα ίχνη εκφυλίζονται κάτω από υψηλά χορτάρια ή σε δευτερεύοντα μονοπάτια που δεν οδηγούνε πουθενά.

Μετά από 45 επίπονα λεπτά φτάνουμε στην κορυφή ενός αυχένα, σε υψόμετρο 1800 μέτρων. Ένα δροσερό αεράκι μετριάζει τη ζέση της ημέρας. Καθόμαστε στους κορμούς μεγάλων ρόμπολων και αφήνουμε τα μάτια μας να πλανηθούνε στον ορίζοντα, στις γύρω κορυφές και στις δασωμένες επιφάνειες της Βάλια Κάλντα, με τις αλλεπάλληλες πτυχώσεις τους. Ολόγυρά μας ξεπηδούν πάνω από το έδαφος εκατοντάδες εντυπωσιακά ρόμπολα με ζωή πολλών αιώνων, αληθινά μνημεία της φύσης.

Ανανεωμένοι μετά την ολιγόλεπτη στάση συνεχίζουμε την πορεία μας στα βόρεια πρανή του Μαυροβουνίου, άλλοτε βρίσκοντας και άλλοτε χάνοντας το υποτυπώδες μονοπάτι, σε έδαφος αρκετά σαθρό και ολισθηρό. Ακολουθεί ένας τρομερός ανήφορος που μας οδηγεί σ' έναν δεύτερο αυχένα, ίδιου υψομέ-

Στην ζεστή προμεσημβρινή ώρα το κοπάδι των προβάτων βρίσκει καταφύγιο στον "στάλο", κάτω από τη σκιά του πελώριου ρόμπολου. Δίπλα τους ο νεαρός βοσκός βρίσκει στήριγμα στην γκλήτσα του.

Από τη δράση των κεραυνών, το υπεραιωνόβιο ρόμπολο μετατράπηκε σ' ένα εκπληκτικό γλυπτό της φύσης.

τρον με τον πρώτο. Παίρνουμε μερικές ανάσες και αμέσως μετά διασχίζουμε ένα ομαλό οροπέδιο, κατάσπαρτο με αναρίθμητα απομεινάρια απανθρακωμένων από τους κεραυνούς ρόμπολων. Η διάμετρος κάποιων κορμών ξεπερνάει τα 3 μέτρα. Και είναι σ' αλήθεια λυπηρό το θέαμα αυτών των δέντρων, που γιγαντώθηκαν γεμάτα σφρίγος στους αιώνες και σε κάποια ανύποπτη στιγμή κατατράφηκαν βίαια απ' αυτή την ίδια φύση, που κάποτε στάθηκε τόσο στοργική απέναντί τους. Δύο περίπου ώρες μετά την αναχώρησή μας συναντάμε έναν νεαρό βουκάλι, με το κοπάδι του. Η αναπάντεχη παρουσία μας σ' αυτή την ερημιά, είναι γι' αυτόν μια ευχάριστη ανάπαυλα στις απέλειωτες ώρες μοναξιάς του. Μας δίνει μερικές πολύτιμες πληροφορίες για τη συνέχεια της πορείας μας και μας εύχεται "καλό δρόμο", στηρίζοντας πάντα το βάρος του σώματος στην γκλίτσα του, μ' αυτόν τον χαρακτηριστικό τρόπο που συνηθίζουν οι

βουκοί.

Συνεχίζουμε με ανανεωμένη αισιοδοξία, ήδη στα δυτικά δεσπόζει η κορυφή της Φλέγγας, σε υψόμετρο 2159 μέτρων. Για αρκετή ώρα τραβερσάρουμε τα Α και ΒΑ πρηνή της κορυφής, ανάμεσα σε ρόμπολα και άφθονα πυξάρια, στο πιο κακοτράχαλο μονοπάτι που έχουμε ως τώρα συναντήσει. Τη μεσημεριανή αυτή ώρα, παρά το μεγάλο υψόμετρο, η ζέση είναι δυνατή. Για λίγα λεπτά αναζητούμε δροσερό καταφύγιο στη σκιά ενός τεράστιου ρόμπολου, αποθαυμάζοντας τη μεγαλειώδη τραχύτητα του τοπίου ολόγυρά μας. Αμέσως μετά, εντελώς αναπάντεχα, βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα μικρό οροπέδιο, σε υψόμετρο 1900 περίπου μέτρων. Η γη είναι μαλακή και υγρή, το χόρτο υψηλό και ολοζώντανο. Σ' ένα λεπτό βρισκόμαστε την αιτία γι' αυτή την αφνίδια μεταβολή του εδάφους. Μια μικρή πηγή με κρυστάλλινο νερό, αναβλύζει από τις πέτρες και σχηματίζει ένα ρυά-

κι, που χάνεται ανάμεσα στα χόρτα. Η ροή της είναι αδύνατη, με λίγη ωστόσο υπομονή γεμίζουμε τα παγούρια και με άφατη ευτυχία σβήνουμε τη δίψα μας. Ο Μπάμπης που προπορεύεται μας χαιρετάει από την κορυφή του αυχένα με ενθουσιασμό. Ανεβαίνουμε κάθετα τον απότομο ανήφορο και σε λίγο νιώθουμε τον ίδιο ενθουσιασμό. Μερικές δεκάδες μέτρα κάτω από τα πόδια μας, αθέατες κυριολεκτικά ως την τελευταία στιγμή, ξεπροβάλλουν δυο διαδοχικές κοιλότητες εδάφους με σκουροπράσινη ακίνητη επιφάνεια. Η κούραση και η ταλαιπωρία από την τρίωρη πορεία εξαφανίζονται σε δευτερόλεπτα. Όλη η ομάδα συγκεντρώνεται στην άκρη του αυχένα και θαυμάζει από ψηλά τις δυο λιμνούλες που δημιούργησε η φύση σε υψόμετρο 2000 περίπου μέτρων.

ΗΡΕΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

Κατηφορίζουμε την απότομη πλαγιά και μέσα σ' ελάχιστα λεπτά βρισκόμαστε στην υψηλότερη από τις δύο λίμνες. Αν και είναι μέσα

Αυγούστου, ένα ρυάκι εξακολουθεί να τροφοδοτεί τις λιμνούλες με πεντακάθαρο νερό. Με υψομετρική διαφορά 15 περίπου μέτρων μεταξύ τους, οι λίμνες έχουν δημιουργηθεί σε δύο διαδοχικές επίπεδες εκτάσεις, που φωλιάζουν σ' ένα κοίλο υψίπεδο. Η υψηλότερη, με σχήμα ακανόνιστο ωοειδές, έχει μήκος περίπου 80-90 μέτρα ενώ το μέγιστο πλάτος της δεν ξεπερνάει τα 40. Ένα μικρό αυλάκι που ξεκινάει από την βόρεια άκρη της λειτουργεί σαν κανάλι υπερχείλισης και διοχετεύει το νερό που περισσεύει στην χαμηλότερη λίμνη, που με τον ίδιο τρόπο το αποβάλλει σε μια μικρή ρεματιά που σχηματίζεται πιο κάτω. Έτσι η στάθμη του νερού διατηρείται αμετάβλητη. Το βάθος είναι μικρό, δεν ξεπερνάει το μισό μέτρο και επιτρέπει με κάθε λεπτομέρεια την παρατήρηση του πυθμένα, που είναι καλυμμένος με παχύ στρώμα λάσπης.

Η ωραιότερη όμως έκπληξη που μας επιφυλάσσουν οι λιμνούλες είναι οι αμφίβιοι κάτοικοί τους, οι **τρίτωνες**. Με μήκος μόλις μερικών εκατοστών και με σχήμα σώματος

**Επιτέλους πάνω από τις Λίμνες Φθέγγας, μετά από τόσα χρόνια αναβοθών.
Η Βάγια Κάλντα μας αποκαλύπτει μιά από τις γοητευτικότερες γωνιές της.**

Στις βόρειες υπώρειες του Μαυροβουνίου, λίγο πιο κάτω από την κορυφή της Φλέγγας, φωλιάζουν οι ομώνυμες Λίμνες, κυκλωμένες από αιωνόβια ρόμποθα, σε υψόμετρα 1940 και 1960 μέτρων.

υδροδυναμικό που θυμίζει τορπίλη, κινούνται σύρριζα με τον πυθμένα ή προωθούνται χαριτωμένα μέσα στο νερό και ανεβαίνουν ως την επιφάνεια, χρησιμοποιώντας τα δύο ζεύγη των ποδιών τους όπως οι θαλάσσιες χελώνες και υποβοηθώντας τις κινήσεις τους με ελαφρές συσπάσεις της μακριάς ουράς. Η πλεύση τους είναι ήρεμη, καμιά κίνησή τους δεν προδίδει πανικό.

Η χαμηλότερη λίμνη έχει ακριβώς τα ίδια χαρακτηριστικά με την πρώτη, παραλλάσσουν όμως λίγο οι διαστάσεις της, αφού είναι μακρύτερη και ελαφρά στενότερη.

Ο καιρός εξακολουθεί να είναι θαυμάσιος. Επιλέγουμε ένα σημείο με ωραία θέα και αφήνουμε τον χρόνο να κυλάει με ηρεμία. Πού και πού ελαφρές πνοές ανέμου κατηφορίζουν απ' την πλαγιά και ρυτιδώνουν ανεπαίσθητα τις επιφάνειες των δύο λιμνών. Κανένας θόρυβος δεν διασπά τη συνολική γαλήνη,

ακόμα και οι κουβέντες μας είναι λιγοστές. Ο χρόνος μοιάζει να έχει σταματήσει ολόγυρά μας, μας περιμένει ωστόσο η επιστροφή στο Αρζουδόρεμα. Χαλαρωμένοι όπως είμαστε στον ήλιο του απομεισίμερου απενίζουμε με τρόπο την απότομη πλαγιά που πρέπει να ανεβούμε πάνω από τις λίμνες για να ξαναβρούμε το μονοπάτι, που κατευθύνεται για λίγο δυτικά και αμέσως μετά κατηφορίζει προς τα βόρεια. Μήπως άραγε θα υπήρχε τρόπος ν' αποφύγουμε αυτό τον γολγοθά και με λίγη προσπάθεια να συναντήσουμε το μονοπάτι κάτω από τις λίμνες; Θα ήταν μια ιδανική εξέλιξη, που θα μας απάλλαυσε από τον κόπο της ανάβασης και θα συντόμευε κατά πολύ την επιστροφή μας.

Μ' αυτές τις αισιόδοξες σκέψεις ξεκινάμε κάτω από την χαμηλότερη λίμνη την αναζήτηση. Πολύ γρήγορα αποδεικνύεται, ότι το αθώο - φαινομενικά - έδαφος είναι στην

πραγματικότητα ένας αγριότοπος ύπουλος και επικίνδυνος, αφού οι αναρίθμητες λακούβες και οι πέτρες είναι κυριολεκτικά αθέατες κάτω από τα χόρτα. Κάθε μας βήμα είναι μια παγίδα, πολλές φορές σκοντάφτουμε και πέφτουμε.

Κάποτε το μαρτύριο του εδάφους τελειώνει, μπαίνουμε σε μεικτό δάσος από ρόμπολα και οξυές. Διάφορα μικρά ξέφωτα ανάμεσα στα δέντρα τροφοδοτούν διαρκώς τις ελπίδες μας για την ανακάλυψη διεξόδου. Μάταιος κόπος.

Όλες μας οι προσπάθειες τερματίζουν μπροστά σε τρομερές κατολισθήσεις, επικίνδυνους γκρεμούς ή ζούγκλα αδιαπέραστη από τους πυκνούς θάμνους και τα δέντρα. Οι κλίσεις του εδάφους είναι φοβερές, είν' ένας τόπος εχθρικός, που καθόλου δεν μοιάζει με το γαλήνιο τοπίο γύρω από τις λίμνες. Ωστόσο επιμένουμε. Χωρισμένοι σε ομάδες, αναζητούμε πεισματικά την μαγική πρόσβαση προς το μονοπάτι του Αρχου-δορέματος. Αποκαμωμένοι από τη ζέστη, τη δίψα και την κούραση βρίσκουμε προσωρινό καταφύγιο με την Άννα στη σκιά ενός μεγάλου βράχου. Εκεί, ανάμεσα στις πέτρες και τα χόρτα, ανακαλύπτουμε έναν τεράστιο θάμνο με ώριμα φραμπούαζ, αυτά τα υπέροχα κόκκινα βατόμουρα, με το τόσο ιδιαίτερο άρωμα και γεύση. Μαζεύουμε και τρώμε με βουλιμία, ευτυχισμένοι για το απροσδόκητο δώρο, την μοναδική εύνοια αυτής της άγριας φύσης απέναντί

Αθηκός Τρίτωνας (*Triturus alpestris*)

Ένας χαριτωμένος Τρίτωνας στα άβαθα νερά της λίμνης Φλέγγας. Οι Αθηκοί Τρίτωνες (*Triturus alpestris*) είναι γένος αμφιβίων της οικογένειας των σαλαμανδριδών. Υπάρχουν 10 είδη και το μήκος τους μπορεί να φτάσει τα 18 εκ. Στην Ευρώπη κυριαρχούν οι Βουνοτρίτωνες των αθηκών λιμνών. Στην Ελλάδα ζουν όλο το χρόνο στις λίμνες της Φλέγγας, της Βασιλιίτσας, του Σμόλικα και σε άλλες αθηκές λιμνούλες. Όταν παγώνουν τα

νερά κρύβονται μέσα στη λάσπη. Την άνοιξη ο αρσενικός τρίτωνας αναπτύσσει ένα ραχιαίο ῥοφίο και στο δέρμα του εμφανίζονται μαύρες κηλίδες. Η γονιμοποίηση είναι εσωτερική. Το αρσενικό αποβάλλει στο νερό σπερματοφόρα, το θηλυκό τα συλλεμβάνει με τα άκρα της αμάρας και τα γονιμοποιημένα αυγά (περίπου 150) αποτίθενται κατά μικρές δόσεις. Οι προνύμφες μετατρέπονται σε τρίτωνες μετά από 3-5 μήνες. Τρέφονται με μικρά καρκινοειδή υδρόβια έντομα και σκουλήκια.

μας.

Μία - μία οι ομάδες επιστρέφουν, όλοι είναι απογοητευμένοι και κατάκοποι, όλοι αναλογιζόμαστε με δέος αυτό που μας περιμένει. Άπνοια, ζέστη και ιδρώτας, ήλιος απογευματινός απέναντί μας, πέτρες και αθέατες λακούβες. Φτάνουμε στις λίμνες και πέφτουμε όλοι κατάχαμα, στην δροσερή πηγή. Ύστερα απενίζουμε την νέα πραγματικότητα, την φοβερή, αφιλόξενη πλαγιά, που σε κάθε βήμα μας κόβει την ανάσα. Ψηλά, πάνω στον αυχένα, μια ανθρώπινη φιγούρα μας γνέφει ενθαρρυντικά. Είναι ο μπάριμπα - Γιώργης, βοσκός από το Περιβόλι.

- *Τι τις θέλατε αυτές τις κακοτοπιές;* ρωτάει απορημένος. *Να το μονοπάτι, από κάτω.*

Δεν είναι ακριβώς μονοπάτι, ούτε υπάρχει κάποια σήμανση. Είναι περισσότερο μια ελεύθερη κατάβαση στην κακοτράχαλη πλαγιά, νέα καταπόνηση για τα πόδια. Η θέα ωστόσο της γαλήνιας κοιλάδας, με τα βοσκοτόπια και την σπάνη του μπάριμπα - Γιώργη,

Απομακρυνόμαστε σαν κυνηγημένοι.

Λίγο πιο κάτω από το καταστροφικό έργο των υπανθρώπων - εμπρηστών, συναντάμε το έργο κάποιων άλλων ανθρώπων, που αγαπούν και προσπατεύουν τη φύση. Είναι μια ταπεινή βρυσούλα, σκαλιστή μέσα σε ξύλο, που από τα έγκατα του βουνού δίνει διέξοδο σ' ένα νεράκι, καθαρό και κρυστάλλινο. Το νερό είναι τόσο παγωμένο, που, πριν το πιω, το κρατάω όσο μπορώ μέσα στις χούφτες μου, μήπως το ζεστάνω.

Ένας άλλος όμως ήχος νερού, πιο δυνατός και υπόκωφος, απουπάζει μετά από λίγο την προσοχή μας. Είναι το περίφημο Αρκουδορέμα, που ακόμα και τον Αύγουστο, εξακολουθεί να διατηρεί στην κοίτη του νερό. Εδώ είναι το τέλος της πολύωρης και επίπονης διαδρομής μας. Περνάμε πάνω από το ξύλινο γεφυράκι και πάμε να συναντήσουμε τον γιο του Μπάμπη, τον Βασίλη, που μας περιμένει με το αυτοκίνητο.

6000 στρέμματα δάσους κήκκαν στη Βάλια Κάλντα από τη μεγάλη φωτιά που ξέσπασε το καλοκαίρι του 1993.

αρκεί για να μας ξαναδώσει αισιοδοξία και αντοχή.

Στις 6 το απόγευμα ακριβώς κάνουμε τα πρώτα μας βήματα στο μονοπάτι του Αρκουδορέματος. Μας υποδέχεται μια απρόσμενη δροσιά, ο ήλιος έχει σχεδόν κρυφτεί κάτω από τις οξυές, τα πεύκα και τα ρόμπολα.

Δύσβατο αρχικά το μονοπάτι και πετρώδες, σε δύο-τρία σημεία η σήμανση δεν είναι ιδιαίτερα εμφανής. Γρήγορα όμως τα πάντα απλοποιούνται, το έδαφος γίνεται ομαλό, η φύση του δάσους είναι υπέροχη ολόγυρά μας. Αυτή η ειδυλλιακή εικόνα ωστόσο, σταδιακά μεταβάλλεται. Διάσπαρτα αρχικά αλλά πολύ συχνότερα πιο κάτω, ξεπροβάλλουν διαρκώς γιγάντια μαυρόπευκα με το κάτω τμήμα του κορμού τους μαυρισμένο. Δεν αργούμε να βρεθούμε σ' ένα σημείο του δάσους, που σχεδόν κανένα δέντρο δεν έχει απομείνει πράσινο. Είναι μια εικόνα επιαλτική, που φέρνει στη μνήμη τη μεγάλη φωτιά που ξέσπασε πριν μερικά χρόνια στην Βάλια Κάλντα και καπνάψε χιλιάδες απ' αυτά τα μνημεία της φύσης.

Η ΔΙΑΣΧΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑΤΟΣ

Επιστρέφουμε στη Θεσσαλονίκη κουρασμένοι αλλά βαθιά ικανοποιημένοι γι' αυτή την πρώτη γνωριμία μας με τις Λίμνες.

- *Ταλαιπωθηθήκατε όμως άδικα*, λέει στο τηλέφωνο, ο φίλος μας **Κυριάκος Παπαγεωργίου** από το Βόλο. *Αν ξεκινούσατε από τα υψίπεδα της Λίμνης Πηγών Αώου θα κουραζόσασταν λιγότερο και επιπλέον θα είχατε μια κορυφαία θέα της λίμνης. Μια άλλη διαδρομή επίσης που αξίζει, είναι η διάσχιση του Αρκουδορέματος, από το κέντρο της Βάλια Κάλντα ως τη Βοβούσα. Ένα καλοκαίρι, αρκετά χρόνια πριν, μου άφησε τις καλύτερες αναμνήσεις.*

Εντοπίζω στο χάρτη αυτά που μου αναφέρει και ένα φιλόδοξο πλάνο περνάει αχνά απ' το μυαλό μου. Στις αρχές Οκτώβρη τον ρωτάω:

- *Και γιατί δεν επιχειρούμε μια ενοποιημένη διαδρομή, που να ξεκινάει από τη Λίμνη Πηγών Αώου και να καταλήγει στη Βοβούσα;*

- *Είναι μεγάλη διαδρομή, μου απαντάει ο φίλος μου, ιδιαίτερα αυτή την εποχή που η μέρα έχει μικρύνει αισθητά. Αν ήταν καλο-*

Μια εικόνα ασύλληπτης ομορφιάς προβάλλει στο πρώτο πρωινό φως με ένα τμήμα της Λίμνης Πηγών Αώου και την οροσειρά του Λάκμου στο βάθος του ορίζοντα.

καίρι, θα συμφωνούσα ευχαρίστως.

*- Εγώ όμως έχω ήδη μιλήσει στον μικρό μου γιο, τον **Θεολόγο**, που είναι ενθουσιασμένος με την προοπτική της περιπέτειας.*

Μπρος στην επιμονή μου κάμπτεται ο Κυριάκος. Έτσι στις 10 Οκτώβρη, δυο ακριβώς μήνες μετά, βρισκόμαστε και πάλι στο Μικρολίβαδο και απολαμβάνουμε την συγκινητική φιλοξενία των καλών μας φίλων, του Μπάμπη, του Βασίλη και της Μάρως. Οι ρομαντικές όμως νύχτες του καλοκαιριού, με τις πυγολαμπίδες και την ευχάριστη δροσιά, είναι παρελθόν.

Προηγήθηκε ένα τριήμερο με βροχές και τα πρώτα χιόνια στα ορεινά. Το κρύο είναι διαπεραστικό, ο νυχτερινός ωστόσο ουρανός μάς στέλνει αισιόδοξα μηνύματα για την επομένη, με την υπέροχη πανσέληνο, που διαγράφει μια υπέρλαμπρη πορεία ανάμεσα στις κορυφές των μαυρόπευκων του δάσους.

ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ ΤΗΣ ΦΛΕΓΓΑΣ

10 λεπτά πριν από τις 6 ο Μπάμπης χτυπάει ελαφρά την πόρτα του δωματίου μας. Σε ελάχιστα λεπτά είμαστε έτοιμοι, Ο 13χρονος γιος μου επιδεικνύει αξιοθαύμαστη πειθαρχία. Αναμμένο τζάκι, ζεστός καφές, ελαφρύ πρωινό και ξεκινάμε. Έξω παγωνιά, η γη είναι καλυμμένη από πάχνη. Ο ουρανός είναι κρυστάλλινος και η νύχτα φωτεινή, το φεγγάρι δεν έχει δύσει ακόμα.

Παίρνουμε τον - καλοστρωμένο πια - δρόμο προς Κρασιά και αμέσως μετά ανηφορίζουμε τον καινούργιο μεν αλλά γεμάτο στροφές, πολύ στενό και αρκετά επικίνδυνο δρόμο προς το Μέτσοβο.

Ήδη στις ράχες των βουνών ξεπροβάλλει αχνά το πρώτο φως, οι επιβλητικές σιλουέτες των μαυρόπευκων διαγράφονται με όλο και μεγαλύτερη ευκρίνεια. Η μέρα χαράζει, στα

ανοιχτά βουσκοτόπια πάνω απ' τη Μηλιά τα σκοτάδια υποχωρούν. Είναι μια ώρα μεγαλειώδης, ένα χρονικό μεταίχμιο λίγων λεπτών ανάμεσα στο φως και στο σκοτάδι, με χρώματα ζωηρά στην ανατολή και σκουρόχρωμα στη δύση. Δεν αργεί να έρθει η κορυφαία στιγμή, που τα δυο ουράνια σώματα, ο εκπρόσωπος της μέρας και της νύχτας, αντικρύζουν το ένα το άλλο, στα δύο αντίθετα σημεία του ουρανού. Καρφώνουμε το βλέμμα προς τη δύση, στο φεγγάρι, παρακολουθούμε τις τελευταίες του στιγμές, πριν ξεθωριάσει και χαθεί. Αμέσως μετά ο ήλιος προβάλλει θριαμβευτικά, αδιαφιλονίκητος κυρίαρχος της μέρας.

Σε απόσταση 25,8 χλμ. ακριβώς από τον ξενώνα "Μικρολίβαδο" εγκαταλείπουμε την ασφάλτο και στρίβουμε δεξιά - χωρίς κάποια ενδεικτική πινακίδα - προς το ευρύτατο οροπέδιο της λίμνης. Μια λυγερόκορμη αλεπού διασχίζει τον δρόμο με βιασύνη και σπεύδει να χαθεί στην πεδιάδα. Ο μικρός Θεολόγος φωνάζει με ενθουσιασμό, είναι η πρώτη φορά που αντικρύζει αλεπού στο φυσικό της περιβάλλον.

Αμέσως μετά ξεπροβάλλει ένας χαριτωμένος σκίουρος. Καλύπτει με μερικά πηδήματα το επίπεδο έδαφος και, στον πρώτο κορμό πεύκου που συναντάει, σκαρφαλώνει με απίστευτη ευκολία και εξαφανίζεται ψηλά στην κορυφή. Κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα τμήματα της υδάτινης επιφάνειας της λίμνης, που έχει δημιουργηθεί μετά την κατασκευή του φράγματος του Αώου στη δυτική της όχθη. Τα ήρεμα νερά της λαμπυρίζουν υπέροχα στο πρωινό φως και, με τα κομμάτια στεριάς που παρεμβάλλονται, θυμίζουν πανόραμα Νορβηγικών φιορδ.

Ο Κυριάκος Παπαγεωργίου προλαβαίνει με τον φακό του να αιχμαλωτίσει στο μισοσκόταδο τον μικρό σκίουρο, πριν εξαφανιστεί στην κορυφή του πεύκου.

31,4 χλμ. ακριβώς μετά τον ξενώνα εγκαταλείπουμε οριστικά τον ωραίο χαλικόστρωτο, περιφερειακό δρόμο της λίμνης και ανηφορίζουμε δεξιά προς τα βουνά. Κερδίζουμε συνέχεια υψόμετρο, μπαίνουμε στη ζώνη των πελώριων, υπεραυτώνοβιων ρόμπολων. Μετά από κάθε στροφή η λίμνη μας αποκαλύπτει όλο και μεγαλύτερο τμήμα της επιφάνειάς της, πτυχές που ήταν αθέατες, όταν βρισκόμασταν στο ίδιο επίπεδο μ' αυτήν. Ολόγυρά της λοφοπλαγιές και κορυφές ροδίζουν στο πρώτο πρωινό φως και μας χαρίζουν εικόνες σπάνιας ομορφιάς. Σ' αυτό συμβάλλει αποφασιστικά και η διαύγεια της ατμόσφαιρας, που μετά τις βροχές των τελευταίων ημερών, είναι εξαιρετική. Το οδόστρωμα όμως παύει να είναι φιλόξενο, γίνεται πολύ δύσβατο για συμβατικά αυτοκίνητα.

5 χιλιόμετρα μετά τη στροφή από τον χαλικόδρομο της λίμνης και 36,5 ακριβώς μετά τον ξενώνα, σταματάμε. Βρισκόμαστε μπροστά στο ορειβατικό καταφύγιο, σε υψόμετρο 1850 περίπου μέτρων. Η στιγμή της δράσης, που με τόση αδημονία περιμέναμε, έχει φτάσει. Είναι 8 και 35' ακριβώς. Η πρώτη ωστόσο επαφή με το περιβάλλον του βουνού, είναι αποθνηκτική. Ένας παγωμένος βοριάς μάς χτυπάει στα πρόσωπα και μας φέρνει δάκρυα στα μάτια. Η θερμοκρασία πρέπει να κυμαίνεται γύρω στους 3-4 βαθμούς κάτω απ' το μηδέν. Άλλωστε το νερό σε κάθε κοιλότητα του εδάφους είναι παγωμένο. Δίπλα μου ο Θεολόγος τρέμει από το κρύο, το υπομένει όμως αμίλητος. Προσπαθώ να τον παρηγο-

Το απίστευτο πανόραμα της Λίμνης Πηγών Αώου. Ο περιφερειακός της δρόμος διαγράφεται με μεγάλη ευκρίνεια.

ρήσω, λέγοντάς του, ότι μετά από μερικά λεπτά πορείας θα ζεσταθούμε.

500 περίπου μέτρα πάνω από το καταφύγιο εκτείνεται η "Τόκα Μουτσάρα", ένα αλπικό λιβάδι εκπληκτικό, με επίπεδες χορταριασμένες επιφάνειες και απαλές λοφοπλαγιές. Εδώ, στις 20 Ιουλίου του 2002, στην γιορτή του Προφητηλίου, πραγματοποιήθηκε η **62η Πανελλήνια Ορειβατική Συγκέντρωση (Π.Ο.Σ)**, με διανυκτερεύσεις σε αντίσκηνα και συμμετοχή εκατοντάδων ορειβατών από όλη την Ελλάδα.

- Ήταν μια γιορτή των φίλων του βουνού, μας λέει ο Κυριάκος, που φυσικά δεν είχε παραλείψει να συμμετάσχει.

Εμείς ωστόσο συνεχίζουμε την πορεία μας, αρχικά με κατεύθυνση βόρεια, που μετά από λίγη ώρα στρέφεται σε ΒΔ. Τα πρώτα λεπτά, τουλάχιστον για μένα, είναι μαρτυρικά. Υπέρβαρος κατά μερικά κιλά και ελάχιστα προπονημένος τον τελευταίο καιρό, νιώθω τον

βοριά να μου κόβει την ανάσα, τη μύτη και τα μάτια μου να τρέχουν συνεχώς. Ο ήλιος βέβαια ψηλώνει, οι ακτίνες του όμως δεν έχουν ακόμα κανένα θερμαντικό αποτέλεσμα. Το μόνο ευχάριστο είναι η εξάισια φύση και η ατμόσφαιρα που εξακολουθεί να παραμένει διανυγής. Διασχίζουμε αλπικά λιβάδια με αραιά ρόμπολα, νερά παγωμένα και υπολείμματα χιονιού. Η πορεία μας είναι ελεύθερη, αφού δεν υπάρχει χαραγμένο μονοπάτι, είναι όμως πάντα παρούσα η καλή σηματοδότηση, που φρόντισε να πραγματοποιήσει τον προηγούμενο χρόνο η 62η Π.Ο.Σ.

Φτάνουμε στην κορυφή του Καπετάν Κλήδη, σε υψόμετρο 2036μ. Ήδη η κορυφή της Φλέγγας, ο πρώτος μας προορισμός, δεσπόζει απέναντί μας στα ΒΔ σε ελάχιστη απόσταση. Η θερμοκρασία έχει ανέβει αισθητά, από την συνεχή πορεία έχει αρχίσει η εφίδρωση, τα μπουφάν διπλώνονται και παίρνουν τη θέση τους στο σάκο. Μόνιμος σύντροφος προς τα

Το ορειβατικό καταφύγιο Μαυροβουνίου στα υψίπεδα της Λίμνης Πηγών Αώου, που ο Δήμος Μετσόβου παραχώρησε στον Ε.Ο.Σ Μετσόβου.

Στη διαδρομή προς την κορυφή Φλέγγα του Μαυροβουνίου δεν υπάρχει χαραγμένο μονοπάτι, είναι όμως πάντοτε παρούσα η σήμανση που πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 2002 από την 62η Π.Ο.Σ.

Η Λίμνη των Πηγών Αώου αναπτύσσεται ανάμεσα σ' ένα πολύπλοκο

ανάγλυφο και δημιουργεί εικόνες εκπληκτικής ομορφιάς.

Προάγγελος του χειμώνα που θα επακολουθήσει, το πρώτο χιόνι έχει εμφανιστεί στα υψίπεδα του Μαυροβουνίου, κοντά στην κορυφή της Φλέγγας.

νότια χαμηλά, αληθινή ευτυχία της όρασης, είναι η εκπληκτική θέα της λίμνης. Δεν είχε άδικο ο Κυριάκος, όταν επέμενε, πως **αυτή** ήταν η θεαματικότερη διαδρομή του Μαυροβουνίου.

Στις 10:15 ακριβώς, με αρκετές ενδιάμεσες στάσεις για φωτογράφιση, ανηφορίζουμε τα τελευταία μέτρα προς την κορυφή του Μαυροβουνίου. Μας υποδέχεται ένας ψυχρότατος βοριάς, που μας υποχρεώνει να ξαναβγάλουμε τα μπουφάν από τους σάκους. Αυτό όμως που αντικρύζουν τα μάτια μας είναι ασύλληπτο, ξεπερνάει κάθε δυνατότητα περιγραφής.

Με μόνιμο σύμμαχο την σπάνιας διαύγεια ατμόσφαιρα, αφήνουμε τα μάτια μας να πλανηθούν ως τα έσχατα όρια της όρασης, ως τα ακρότατα σημεία του ορίζοντα και να συναντήσουν τις υψηλότερες και διασημότερες κορυφές των Ελληνικών βουνών.

- Στα τόσα χρόνια που ανεβαίνω στα βουνά,

είναι ίσως η δεύτερη ή η τρίτη φορά που η ατμόσφαιρα μου επιφυλάσσει μια τέτοια εύνοια, λέει ενθουσιασμένος ο Κυριάκος. Οι μόνες κορυφές που απουσιάζουν απ' αυτό το υπερθέαμα των 360 μοιρών, είναι οι κορυφές της Κρήτης, της Πελοποννήσου, μερικές της Στερεάς και η Ροδόπη.

Ίσως θα ήταν κουραστικό για σας, αγαπητοί μου φίλοι, να απαριθμήσω με λεπτομέρειες και με τον ακριβή τους προσανατολισμό, όλες τις κορυφές που μας περιβάλλουν. Δεν θάπρεπε ωστόσο να παραλείψω τον **Όλυμπο**, τον **Κίσσαβο**, το χιονισμένο **Καϊμακτσαλάν**, τον **Γράμμο** και τον **Σμόλικα**, την **Γκαμήλα**, τον **Τόμαρο**, τις διαδοχικές **Αγραφιώτικες** κορυφές, την **Κακαρότισσα**, τα **Τζουμέρκα** και τον **Λάκμο**, καθώς και όλες τις ενδιάμεσες και κοντινότερες, **Βέρμιο**, **Πιέρια**, **Βούρινο**, **Σινιάτσικο**, **Βασιλίτσα**, **Αυγό**, **Μιτσικέλι** και τόσες άλλες, περισσότερο ή λιγότερο διάσημες. Η Λίμνη των Πηγών Αώου στα νότια δεν

υστερεί σε θεαματικότητα. Όλες της οι πτυχώσεις διαγράφονται με την μέγιστη δυνατή ευκρίνεια. Πολύ πιο κοντά μας προς τα βόρεια ξεπροβάλλουν οι μικρούλες Λίμνες Φλέγγας, με το χαριτωμένο τους περιγράμμα. Αψηφώντας τον δυνατό αέρα ο Θεολόγος σπεύδει να σκαρφαλώσει στο κολονάκι που έχει εγκαταστήσει η Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού στην κορυφή του Μαυροβουνίου. Δεν ξέρω τι αισθάνεται εκείνη τη στιγμή καθώς αγναντεύει το άπειρο, αμφιβάλλω πάντως αν του λείπουν τα παιχνίδια και οι φίλοι του.

- Θα έμενα πολύ ευχαρίστως εδώ όλη την υπόλοιπη ημέρα, ακούω να λέει ο Κυριάκος. Η ώρα όμως περνάει, πρέπει να βιαστούμε, μας περιμένει ακόμα μεγάλη διαδρομή.

Χωρίς μονοπάτι ή σήμανση χαμηλώνουμε από την κορυφή με κατεύθυνση ΒΔ προς τον χαρακτηριστικό **Αυχένα της Αρκούδας**. Μετά από ένα 10λεπτο περίπου - πάντα χωρίς σήμανση - αλλάζουμε κατεύθυνση προς τα Β και κατηφορίζουμε μια απότομη και δύσβατη πλαγιά, αφήνοντας τις Λίμνες Φλέγγας, αθέατες πια, στα Α.

Και βέβαια, αν κάποιος βρίσκεται ήδη στην κορυφή και κατευθύνεται προς τις λίμνες, δεν αντιμετωπίζει κανένα πρόβλημα να τις εντοπίσει, αφού δεν χάνει ποτέ την οπτική τους επαφή. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και μ' αυτόν που ανεβαίνει από το Αρκουδόρεμα. Γιατί στην έξοδο από το δάσος, εκεί δηλαδή που τελειώνει το χαραγμένο και σηματοδοτημένο μονοπάτι, δεν υπάρχει η παραμικρή ένδειξη για την κατεύθυνση που πρέπει ν' ακολουθήσει ως τις λίμνες. Μα και γι' αυτόν, που από την κορυφή της Φλέγγας θέλει να συνεχίσει προς Αρκουδόρεμα, δεν υπάρχουν σημάδια έγκαιρα και σε εμφανή σημεία, που να του δείχνουν ποια πορεία ν' ακολουθήσει. Είναι απαράδεκτο να επισημαίνεται η νοητή πορεία στους χάρτες και να μην υπάρχει αντιστοιχία επί εδάφους. Είναι μια ουσιώδης παράλειψη, που πρέπει να προβληματίσει όλους τους αρμόδιους φορείς (Νομαρχία, Δασαρχείο, Δήμος, Ορειβατικούς Συλλόγους) αν βέβαια τους ενδιαφέρει σοβαρά η ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού της περιοχής και θέλουν να αποδείξουν έμπρακτα, ότι

Στις 11 Οκτώβρη του 2003 ο 13χρονος Θεολόγος Μπασγιουράκης κατακτάει την πρώτη του κορυφή, την Φλέγγα του Μαυροβουνίου, με υψόμετρο 2159 μ.

Κυριάκος Παπαγεωργίου και Θεολόγος Μπασγιουράκης. Ο έμπειρος ορειβάτης και ο εκκολλητόμενος.

σέβονται τους επισκέπτες τους.

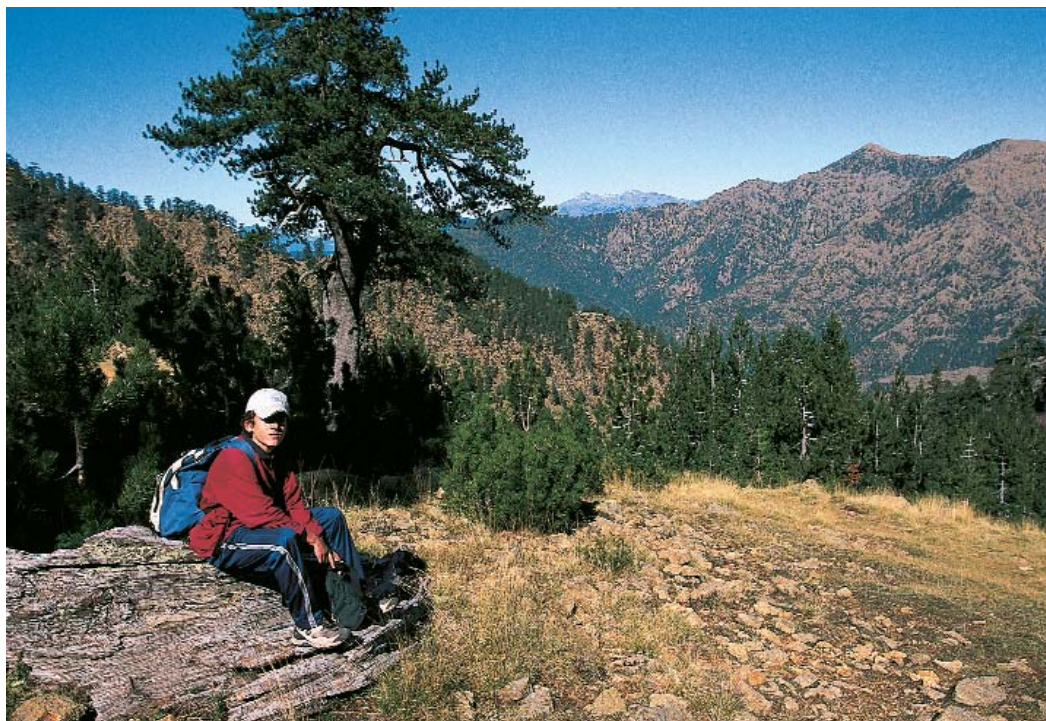
Σε λιγότερο από μισή ώρα φτάνουμε από την κορυφή στα χαρακτηριστικά λιβαδάκια, που σε αλλεπάλληλα επίπεδα εκτείνονται πριν από το δάσος. Δύο μήνες πριν υπήρχαν εδώ οι πρόχειρες κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις του μπάρμπα-Γιώργη. Σήμερα, μετά την κάθοδο των ζώων στα χαμηλά, το μόνο που απομένει είναι κάποια ίχνη τους. Έχουν όμως δημιουργηθεί από τις τελευταίες βροχές μερικές ωραιότερες λιμνούλες, που καθρεφτίζουν στα κρυστάλλινα νερά τους τα γύρω δέντρα και τον καταγάλανο ουρανό. Ποιος ξέρει, ίσως τον άλλο μήνα τα πάντα να είναι ολόλευκα, καλυμμένα από χιόνι. Το τοπίο είναι ειδυλλιακότατο, από παντού αναβλύζουν πηγές, που σχηματίζουν ρυάκια με πεντακάθαρο νερό. Αυτά όλα τα ρυάκια συγκεντρώνονται σε μικρορρέματα, που συνεχίζουν ακάθεκτα την ανεμπόδιτη ροή τους ως το Αρκουδόρεμα, που κι αυτό με τη σειρά του καταλήγει στον μεγάλο Αώο.

Αλπικοί τρίτωνες κινούνται με χάρη στις λιμνούλες. Ο Θεολόγος τους παρακολουθεί

με μεγάλο ενδιαφέρον και, μολονότι δεν έχει καμιά προηγούμενη αντίστοιχη εξοικείωση, με ρωτά αν μπορεί να πιάσει κάποιον. Η απάντησή μου είναι καταφατική. Δεν χάνει χρόνο. Βουτάει τα χέρια του στη λιμνούλα, πιάνει δυο τρίτωνες και τους παίζει για λίγο στην παλάμη του, ώσπου να τους αφήσει και πάλι στο ψυχρό τους περιβάλλον.

Θεματοφύλακας του πολύτιμου χρόνου ο Κυριάκος, δίνει και πάλι το σύνθημα για την αναχώρηση. Όπως πριν δύο μήνες, έτσι και τώρα μπαίνουμε στο σηματοδοτημένο, επιτέλους, μονοπάτι του Αρκουδορέματος. Δύο είναι από τότε οι αλλαγές. Τα αναρίθμητα ρυάκια που παρεμβάλλονται ανάμεσα στα πόδια μας και τα λαμπρά φθινοπωρινά χρώματα, που έχουν διακοσμήσει τις οξυές. Είναι τόσο ωραίο να βλέπεις τον ίδιο τόπο στην πορεία των εποχών του χρόνου!

Στην ξύλινη βρυσούλα επιτρέπουμε στους εαυτούς μας την πολυτέλεια μιας στάσης. Μοιραζόμαστε την πρασόπιτα της Μάρως και ανεφοδιαζόμαστε με το παγωμένο, υπέροχο νερό.

Ο μικρός ορειβάτης ξεκουράζεται για λίγο, με φόντο τις ελαφρά χιονισμένες κορυφές του Σμόλικα.

ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ ΣΤΗ ΒΟΒΟΥΣΑ

Στις 2 παρά 10' ακριβώς, βρισκόμαστε πάνω από το Αρκουδόρεμα, στην ξύλινη πινακίδα που μας κατευθύνει προς τα δυτικά, στην Βοβούσα, τον τελευταίο μας προορισμό.

- *Είναι σαν να φτάσαμε, λέω στον Θεολόγο. Από δω και μετά μας περιμένει ένας υγιεινός περίπατος δίπλα στο ρέμα.*

- *Δεν είναι βέβαια ακριβώς έτσι, μουρμουρίζει δίπλα μου ο Κυριάκος. Υπάρχουν και κάποια σημεία με δυσκολίες.*

- *Δεν έχω κανένα πρόβλημα, συμπληρώνει ο γιος μου και είμαι βέβαιος πως το εννοεί.*

Η πορεία αρχίζει με τους καλύτερους οιωνούς στο διεθνές ορειβατικό μονοπάτι Ε6, που με ήπιες κλίσεις παρακολουθεί τη ροή του ρέματος, κάτω από τη σκιά των πανύψηλων μανρόπευκων της Βάλια Κάλντα. Από μακριά ακούγονται φωνές, η πρώτη ανθρώπινη παρουσία μετά από τόσες ώρες. Μια τεράστια παρέα από άντρες και γυναίκες, που ξεπερνάει τα 30 άτομα, μας διασταυρώνει.

- *Μα, πού ήταν όλοι αυτοί; ρωτάω τον Κυριάκο.*

- *Σε λίγο θα δεις, μου απαντάει.*

Πριν περάσει ένα πεντάλεπτο, το μονοπάτι καταλήγει σε αδιέξοδο ή μάλλον συνεχίζει ως την κοίτη του ρέματος και σταματάει.

- *Ως εδώ έφτασαν, μου λέει ο φίλος μου.*

Μου δείχνει με το δάχτυλό του στην αντικρινή όχθη το γνωστό ρομβοειδές σημάδι σ' ένα βράχο.

- *Εννοείς, πως πρέπει να βρεθούμε εκεί;*

- *Δυστυχώς, δεν έχουμε άλλη επιλογή, αν θέλουμε να συνεχίσουμε. Τότε που είχα έρθει εγώ ήταν καλοκαίρι, το Αρκουδόρεμα είχε ελάχιστο νερό, το περνούσες περπατώντας.*

Αμέσως μου έρχεται στο νου το Αρκουδόρεμα, όπως το είχα αντικρύσει κι εγώ, δυο μήνες πριν. Ένα ρέμα ειρηνικό, που σε προσκαλούσε να πλατσουρίσεις στα ήρεμα νερά του. Δεν έμοιαζε καθόλου με το βουερό και οργισμένο ρέμα του Οκτώβρη, που είχαμε μπροστά μας.

Εφοδιασμένος μ' ένα συνθετικό ορειβατικό μπαστούνι άριστης ποιότητας, ο Κυριάκος

πηδάει ανάλαφρα πάνω από τις πέτρες και - "αβρόχοις ποσί" - περνάει απέναντι. Του περνάμε τον πολύτιμο φωτογραφικό εξοπλισμό και τα σακίδια και, χρησιμοποιώντας κι εμείς το μπασιτόνι που μας πετάει, καταφέρνουμε να περάσουμε με ασφάλεια. Ελαφρύς και γυμνασμένος ο Θεολόγος, περνάει με αξιοθαύμαστη ευχέρεια.

- *Ελπίζω να μην έχουμε άλλο τέτοιο συναπάντημα με το Αρκουδόρεμα, λέω ανακουφισμένος.*

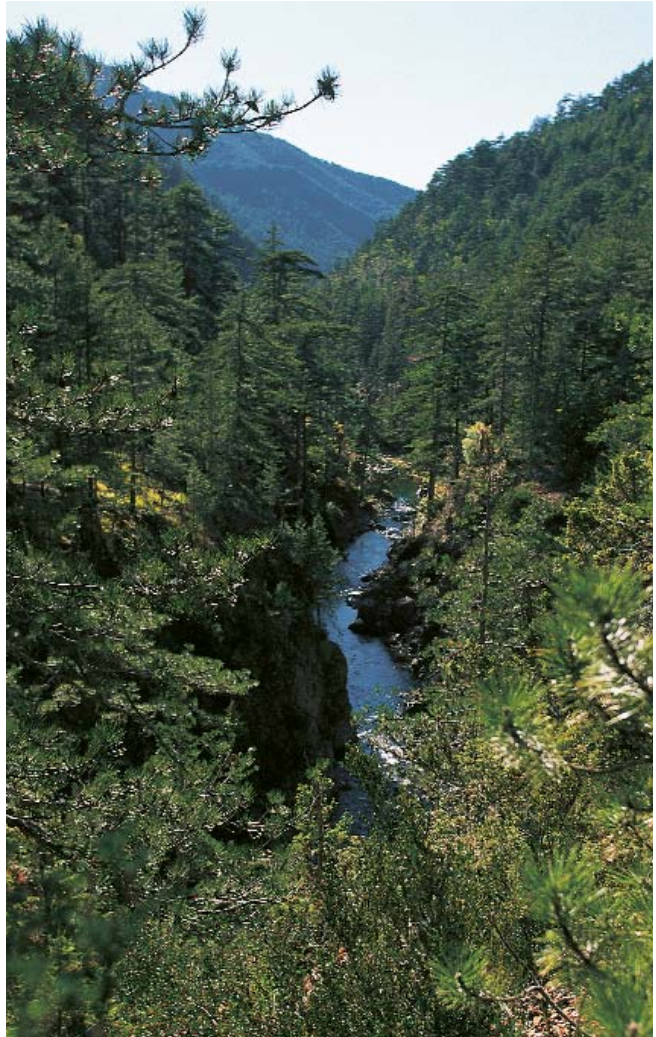
- *Ίσως υπάρχουν ένα-δύο σημεία ακόμη, απαντάει σιβυλλικά ο φίλος μου.*

Για κάποιο διάστημα συνεχίζουμε το μονοπάτι και ξαφνικά, τα κιτρινόμαυρα ρομβοειδή σημάδια, μετατρέπονται σε κόκκινα. Κάνω να συνεχίσω προς τα εκεί αλλά ο Κυριάκος μου δείχνει το γνωστό μας σημάδι, στην αντικρινή όχθη του ρέματος.

- *Θα σε απογοητεύσω, μου λέει. Αυτά τα κόκκινα σημάδια σταματούν λίγο κάτω, στους λεγόμενους "Καταρράχτες". Δυστυχώς τα δικιά μας προς Βοβούσα είναι απέναντι.*

Νέο πέραςμα του ρέματος λοιπόν, τη φορά αυτή σχετικά ευκολότερα. Ο χρόνος όμως περνάει, πρέπει να βιαστούμε. Για πάνω από μία ώρα συνεχίζουμε την πορεία μας στην αριστερή (νότια) όχθη του Αρκουδορέματος, μια διαδρομή ομαλή και ευχάριστη, κάτω από υπέροχα μαυρόπευκα και

μονοπάτι τερματίζει μπροστά σ' έναν απροσπέλαστο γκρεμό. Τη φορά αυτή δεν χρειάζεται να ρωτήσω τον Κυριάκο, εντοπίζω εύκολα το σημείο στην αντικρινή όχθη του ρέματος. Εδώ όμως τα πράγματα είναι

Σε ορισμένα σημεία της διαδρομής το Αρκουδόρεμα εγκαταλείπει το ήπιο έδαφος και εισχωρεί σε βαθιά, απρόσιτα φαράγγια.

Τα πρώτα βήματα στο υπέροχο μονοπάτι του Αρκουδορέματος, κάτω από πανύψηλα μαυρόπευκα. Οι δυσκολίες δεν έχουν αρχίσει ακόμα.

με άφθονα μανιτάρια. Μακαρίζω την καλή μας τύχη και απολαμβάνω τη μαγεία του δάσους, έχω σχεδόν ξεχάσει το Αρκουδόρεμα. Ξαφνικά, εντελώς απροειδοποίητα, το

δύσκολο, η κοίτη είναι στενή και κατηφορική, η ροή ορμητική, οι πέτρες πρόσβασης εξέχουν ελάχιστα πάνω απ' το νερό και η καμπύλη τους επιφάνεια δεν εμπνέει καμιά εμπιστο-

Στη διαδρομή από τη Βάγια Κάληντα ως τη Βοβούσα, διασχίζει αναπόφευκτα κανείς μια απότομη "σάρα", πολύ επικίνδυνη από ενδεχόμενη κατολίσθηση.

σύνη. Ακόμα και ο Κυριάκος κάθεται στην όχθη προβληματισμένος, προσπαθεί εναγωνίως να εντοπίσει το λιγότερο επικίνδυνο σημείο προσπέλασης. Κάνει να βυθίσει το μπασιτόνι του στην κοίτη αλλά η ορμή του νερού το παρασέρνει. Τελικά το σταθεροποιεί σχεδόν διαγώνια, κάνει το πρώτο πήδημα στην στρογγυλή επιφάνεια μιας πέτρας, ταλαντεύεται για μισό δευτερόλεπτο επικίνδυνα αλλά στο τέλος ξαναβρίσκει την ισορροπία του, συνεχίζει σε ασφαλέστερες πέτρες και περνάει απέναντι.

Απομένουμε με τον Θεολόγο να παρατηρούμε την παράτολμη διαδρομή του και να αξιολογούμε τις δικές μας πιθανότητες. Είναι μηδαμινές. Η παραμικρή λανθασμένη κίνηση μπορεί να μας στοιχίσει πτώση στο νερό με απρόβλεπτες συνέπειες. Αισθάνομαι ξαφνικά να βρίσκομαι σε αδιέξοδο, η ευθύνη για τον 13χρονο γιο μου είναι μεγάλη. Και τότε, παρατηρώ για πρώτη φορά έναν ογκώδη βράχο, λίγο πιο κάτω από το πέρασμα του Κυριάκου. Εξέχει ένα περίπου μέτρο απ' το νερό και είναι στρογγυλός, στεγνός και απόλυτα στα-

θερός. Αν μπορούσαμε μ' ένα άλμα να γαντζωθούμε απ' αυτόν, η συνέχεια θα ήταν εύκολη.

Φτάνω στην άκρη της όχθης και αναμετρώ την απόσταση που με χωρίζει από το βράχο. Ύστερα απευθύνομαι στον Θεολόγο:

- Πιστεύεις πως μπορείς, χωρίς φόρα, να κάνεις ένα άλμα ως τον βράχο και να γαντζωθείς από αυτόν;

Το παιδί ξεετάζει την απόσταση και νεύει με το κεφάλι του καταφατικά.

Από απέναντι ο Κυριάκος προσπαθεί να μας αποτρέψει, οι αποφάσεις μας όμως έχουν ληφθεί. Μας απαλλάσσει και πάλι από τα βάρη μας και στέκεται πίσω από το βράχο για κάθε ενδεχόμενο. Πηδάω πρώτος και κρατιέμαι γερά από το μπασιτόνι που μου τείνει. Ο Θεολόγος γαντζώνεται μ' ένα άλμα αϊλουρου στο βράχο, χωρίς την παραμικρή βοήθεια. Στην ασφάλεια της αντικρινής όχθης παίρνουμε μερικές ανάσες ανακούφισης.

- Αυτή ήταν η τελευταία μας επαφή με το νερό, λέει ο φίλος μου. Στο εξής μας περιμένει μόνον χειρσαία διαδρομή.

Αυτή όμως η διαδρομή έμελλε να είναι στο σύνολό της κατοστράχαλη, δύσκολη και, σε ορισμένα σημεία, επικίνδυνη. Εκτός από κάποια ομαλά εδάφη ανεβοκατεβαίνουμε συνεχώς απότομες πλαγιές, που στον ανήφορο κόβουν την ανάσα, ενώ στον κατήφορο καταπονούν τα πόδια. Σ' ένα σημείο τραβερσάρουμε μια επικίνδυνη σάρα, όπου το μονοπάτι έχει εξαφανισθεί εντελώς από μεγάλες κατολισθήσεις.

Σ' ένα άλλο σημείο, από μια παραπλανητική και παράλογη πινακίδα - που είναι ανεξήγητο ποιος και για ποιο λόγο την τοποθέτησε - χάνουμε για αρκετή ώρα το μονοπάτι και το ξαναβρούμε μετά από επίπονη προσπάθεια. Υπάρχουν όμως και ευχάριστες εκπλήξεις. Τη στιγμή ακριβώς που τα αποθέματά μου σε νερό έχουν φτάσει στο έσχατο όριο, συναντώ εντελώς αναπάντεχα, πλάι στο μονοπάτι, ένα πελώριο σκουρόχρωμο βράχο, που αναβλύζει νερό - κρύσταλλο, από κάθε του σχισμή. Τοποθετώ από κάτω το παγούρι μου και

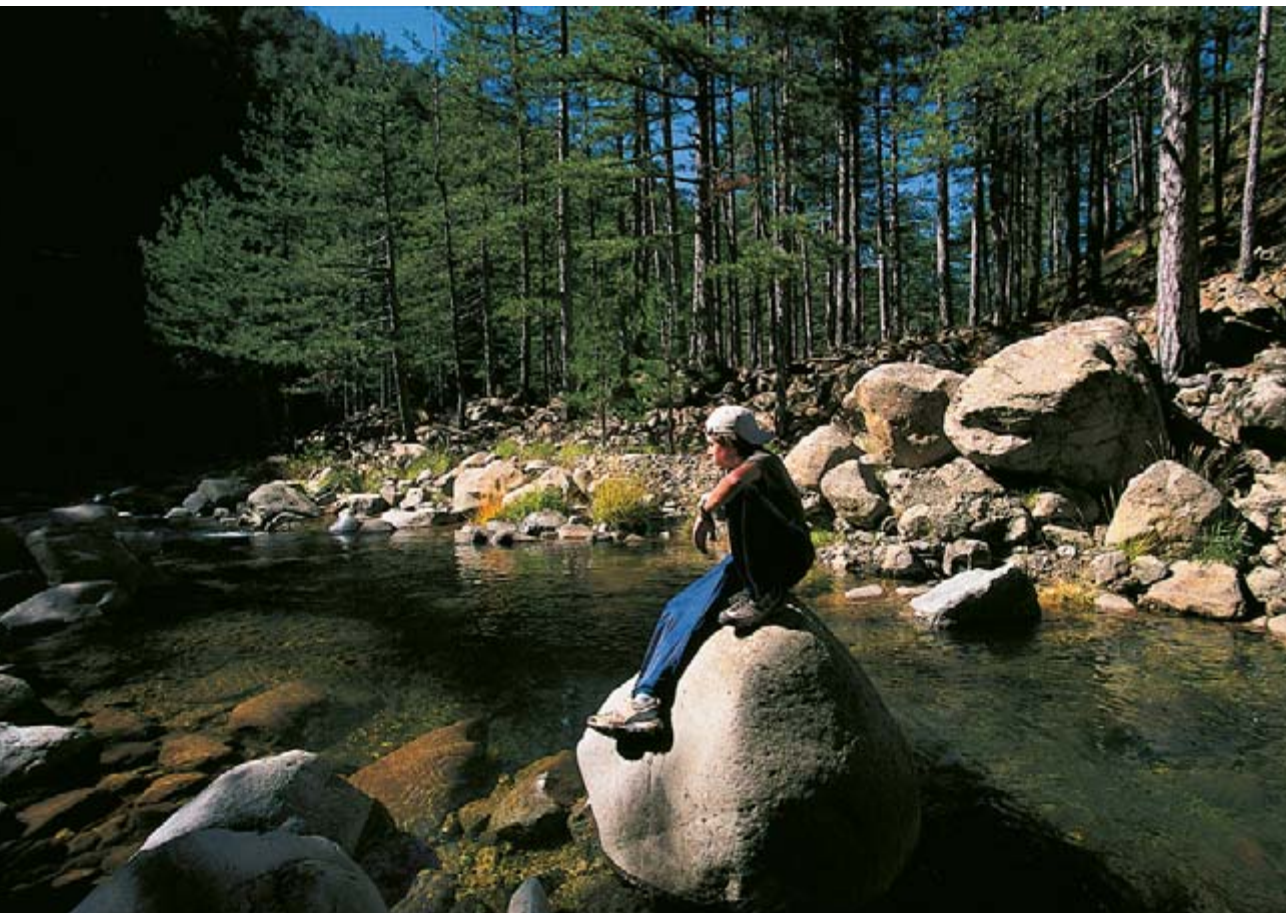
περιμένω υπομονετικά ώσπου να γεμίσει, αδιαφορώντας που οι άλλοι έχουν χαθεί από τα μάτια μου.

Ήδη όμως κατηφορίζουμε, βρισκόμαστε μπροστά σε μια άλλη κοίτη, πολύ διαφορετική από τον Αρκουδορέματο. Είναι η πλατιά κοίτη του Αώου, που ήρεμα και αχρονικά διασχίζει τα λιβάδια. Η κούραση είναι πια μεγάλη από τα συνεχή ανεβοκατεβάσματα, το ομαλό έδαφος γίνεται δεκτό με μεγάλη ανακούφιση.

Λίγο μετά τις εξήμιση το φως έχει πέσει αισθητά και απέχουμε ακόμη αρκετά από τη Βοβούνα. Κινδυνεύουμε να μας προλάβει η νύχτα μες το δάσος. Ξαφνικά μια στήλη καπνού ανηφορίζει στον ουρανό από την αντικρινή όχθη του Αώου. Είναι από τις καμινάδες του μεγάλου ξενώνα "Καταφύγιο". Αμέσως μετά εμφανίζεται μια γέφυρα στερεωμένη με συρματόσχοινα, που συνδέει τις δύο όχθες του ποταμού.

Έχουμε τη δυνατότητα να βρεθούμε απέναντι

Στο επίπεδο αυτό σημείο της κοίτης του το Αρκουδορέμα κυλάει με γαλήνιους ρυθμούς. Λίγο πιο κάτω η ήρεμη αυτή ροή μετατρέπεται σε ορμητική και επικίνδυνη.

Οι πρώτες βροχές του Οκτώβρη δημιούργησαν μικρές, πανέμορφες λιμνούλες στα λιβαδάκια που το καλοκαίρι φιλοξενούν τη στάνη του μπάριμπα-Γιώργη. Στο βάθος οι επιβλητικές κορυφές του Σμόλικα, διακοσμημένες με το πρώτο χιόνι της περιόδου.

και να υποδεχτούμε τη νύχτα στον οδικό άξονα Βοβούσας - Ιωαννίνων. Δεν χάνουμε ούτε λεπτό. Διασχίζουμε το σανιδένιο κατάστρομα της γέφυρας, φτάνουμε στον φαρδύ, σίγουρο δρόμο και αμέσως το μετανιώνουμε. Το οδόστρωμα είναι πρόσφατα ψεκασμένο με πίσσα, που, μαζί με τα χαλικιά, κολλάει απελπιστικά στα άρβυλά μας.

Τα φώτα έχουν ανάψει στη Βοβούσα. Στις 7 και 20' μπαίνουμε στα πρώτα σπίτια του χωριού, 10 ώρες και 45' ακριβώς από την πρωινή μας αναχώρηση. Απλώνουμε για αρκετή ώρα την κούρασή μας στην ωραία ταβερνούλα του Άγγελου. Ο παλιός μας φίλος μας θυμάται αμέσως και μας κερνάει τσιπουράκι. Αργά το βράδυ παίρνουμε τον μακρύ δασικό δρόμο της επιστροφής για Μικρολίβαδο.

Το φεγγάρι, ολόγιομο ακόμα, μας στέλνει κρυφές ματιές μέσα απ' τα μαυρόπευκα...

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το Κυριακάτικο πρωινό ξημερώνει στο Μικρολίβαδο δροσερό και ηλιόλουστο. Μπροστά στο αναμμένο τζάκι χαιρόμαστε τον καφέ μας χωρίς το άγχος της εσπευσμένης αναχώρησής μας για τα βουνά της Βάλια Κάλντα.

Λίγο πριν μεσημεριάσει και ξεκινήσουμε την επιστροφή μας, παίρνει ο Βασίλης ένα τραπέζι και καρέκλες και τα στήνει στον ήλιο, στο γρασίδι. Τον κοιτάζω ερωτηματικά και αμέσως λύνει την απορία μου: **“Ένα τελευταίο τσιπουράκι στον ήλιο πριν έρθει ο Χειμώνας”.**

Το άρθρο από αφιερώνεται από καρδιάς στον μικρό μου γιο ΘΕΩΛΟΓΟ ΜΠΑΣΤΙΟΥΡΑΚΗ για την παρθενική, πολύωρη και κουραστική ορειβατική του εξόρμηση, με την ευχή, να ξεπεράσει κατά πολύ τα ορειβατικά βήματα του πατέρα του και του αείμνηστου παππού του.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Διαμονή : Ξενώνας “Μικρολίβαδο”
(τηλ: 24620 / 25688)
ΧΑΡΤΕΣ: ΠΙΝΔΟΣ, ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΝΤΑ
(1:50.000) και ΓΡΕΒΕΝΑ (1:125.000)
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΣΗ

Καταφύγιο Μαυροβουνίου: (Τηλ. Δήμου
Μετσόβου) 26560 / 41207.

ΠΡΟΣΟΧΗ !!!

Η διάσχιση του Αρκουδορέματος κατά τους χειμερινούς μήνες πρέπει να αποφεύγεται γιατί είναι επικίνδυνη.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Β΄ ΜΕΡΟΣ

